

חזון המפתח

מבט היסטורי ואישי

אלחנן אדלר

תחילת רעיון המפתח

- ▶ למה?
- ▶ מה עשו לפני כן?
- ▶ כרטסת אולם הקריאה של יוסף ירושלמי ז"ל
- ▶ הרעיון - חיקוי עברי של Readers' Guide to Periodical Literature
- ▶ סקר של הוועדה המתמדת 1973
- ▶ הנחת יסוד - שימוש במחשב לעריכה והפקה של המפתח
- ▶ פרוייקט מבוזר?
- ▶ למה באוניברסיטת חיפה?

המהדורה הנסיונית לשנת 1975 - 22 כתבי עת

מפתח למאמרים בכתבי-עת בעבריות

מהדורה נסיונית לשנת 1975

הוכן על-ידי

ספריית אוניברסיטת חיפה

עבור

הועדה המתמדת של הספרייה הלאומית והספריות האוניברסיטאיות

תשל"ז - 1977

הקדמה

אני שמח להגיש את המהדורה הנסיונית של המפתח למאמרים בעברית,
פרוייקט לאומי של הועדה המתמדת של הספרייה הלאומית והספריות
האוניברסיטאיות

אומנם היזמה ליצירת המפתח היתה של הספריות האוניברסיטאיות, אך
המפתח מיועד לשרת לא רק אותן אלא גם את הספריות הציבוריות וספריות
בתי הספר, בהן השימוש בחומר בעברית גדול. אנו מקווים שבאמצעות המפתח
יגדל בנוסף למחקר, השימוש בחומר הרב הטמון בכתבי-עת עבריים,
ושבאמצעותו ניתן יהיה להרחיב ולהעמיק את העבודה העצמאית הנעשית על
ידי תלמידי בתי הספר בכל חלקי הארץ ומכל הרבדים של החברה הישראלית.

...

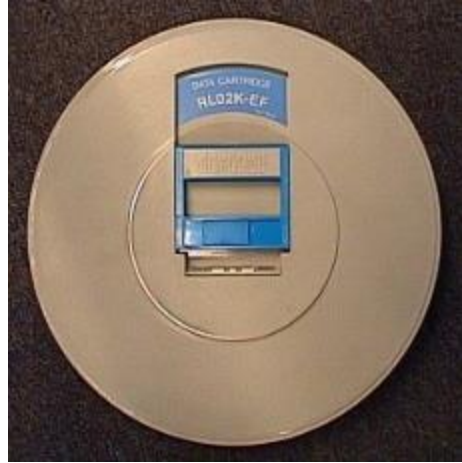
יש לקוות שמפתח זה לא יישאר "ניסיוני" ובקרוב יופיע באופן סדיר ובמתכונת
מלאה.

ד"ר שמואל סבר

יו"ר הועדה המתמדת של הספרייה הלאומית והספריות האוניברסיטאיות

תחילת המחשוב

- ▶ בניית תזאורוס ראשוני באמצעות האגף לתיעוד ומידע ברפא"ל
- ▶ מעבר למעבדת המחשבים ע"ש אורי מיכאל עקביה ז"ל
- ▶ מחשב PDP 11/40, מערכת הפעלה RSTS, שפת תכנות BASIC-PLUS
- ▶ שימוש במחשב בשעות שלא היתה הוראה
- ▶ שטח אחסון מצומצם מאד (דיסק נפרד)
- ▶ פיתוח מאגר מאמרים + אוצר מונחים (תזאורוס) + תוכנת הפקה
- ▶ מעבר למחשב PDP 11/34 של הספרייה (בתוך הספרייה!) ומחשבים גדולים וחזקים יותר בהמשך

המיפתוח ובניית המאגר

- ▶ המפתוח נעשה ידנית (בעיקר ע"י ממפתח אחד) על גבי טפסים שהוזנו למחשב אחר כך
- ▶ כדי לחסוך מקום אחסון, עיקר הנתונים מלבד הכותר ונתוני כרך ועמודים הוזנו ונשמרו כמספרים או קודים המזהים ערכים בתזאורוס.
- ▶ שינוי צורת שם או מינוח לא דרש עדכון הרשומות הביבליוגרפיות.
- ▶ “linked data”
- ▶ שותפים במיפתוח
- ▶ יד יצחק בן צבי
- ▶ הפקולטה לחקלאות
- ▶ החברה להגנת הטבע

בחירת כתבי העת

- ▶ תוכנית מקורית (1975) - 50-60 כותרים בכל התחומים
- ▶ הרחבה לכ- 200 כותרים
- ▶ אקדמיים, פופולריים ותורניים
- ▶ חקלאות (1981-)
- ▶ רפואה (199?-)
- ▶ גם יצירות ספרות
- ▶ מיפתוח פחות או יותר cover-to-cover כולל ביקורות ולפעמים מכתבים למערכת

אוצר המונחים (התזאורוס)

- ▶ יצירה ראשונית של "שלד" בסיסי ובדיקתו מול כתבי-עת נבחרים
- ▶ מילוי ה"שלד" במפתוח שוטף - bottom-up
- ▶ ישיבות שבועות של וועדת מינוח (חברי המערכת + נציגי שירותי קהל)
- ▶ שאלת רמת הפירוט
- ▶ הכתיב
- ▶ "בישראל" בתוך המונח הראשי
- ▶ קישורי מונח-רחב/צר/קשור
- ▶ תצוגה רב-דורית

דוגמא של תצוגת התזאורוס

תזאורוס--79-7-27--עמ' 70

דוגמא של קטע מתוך התזאורוס

ביו	ראה: ריגול
	ביורוקרטיה [136]
	מק: ארגון ושיטות [89]
	מק: מנהל ציבורי [582]
	מר: מנהל [579]
	ביוריתמוס [4063]
	מר: פיסיולוגיה* [835]
	ביטוח [137]
	מק: דיני ביטוח [3178]
	מק: שמאות [1998]
	מצו: ביטוח - ארצות הברית [3727]
	מצו: ביטוח - בריטניה [4233]
	מצו: ביטוח - גרמניה [4907]
	מצו: ביטוח - צרפת [4234]
	מצו: ביטוח - קנדה [4397]
	מצו: ביטוח אובדן כושר עבודה [3215]
	מצו: ביטוח אחריות מנהלים [3275]
	מצו: ביטוח חבות [4814]
	מצו: ביטוח אבדן משכורות [4815]
	מצו: ביטוח אבדן רווחים [4818]
	מצו: ביטוח אחריות מקצועית [4817]
	מצו: ביטוח חבות מעבידים [4816]
	מצו: ביטוח חיים [2715]
	מצו: ביטוח מנהלים [3186]
	מצו: ביטוח לאומי [138]
	מצו: ביטוח רכוש [3180]
	מצו: ביטוח אסונות [3181]
	מצו: ביטוח אש [3187]
	מצו: ביטוח ימי [3185]
	מצו: ביטוח סיבוני מלחמה [3182]
	מצו: ביטוח סיבוני סחר הוצ' [3338]
	מצו: ביטוח רכב [3184]
	מצו: ביטוח תעופה [3183]
	מצו: ביטוח רפואי [140]
	מצו: ביטוח תאונות [3190]
	מצו: חברות ביטוח [3191]
	מצו: לוידיס <חברת ביטוח> [4250]
	מצו: סוכני ביטוח [3192]
	מצו: השתלמויות סוכני ביטוח [3193]
	מצו: השתלמויות סוכני ביטוח - בריטניה [3220]
	מצו: סוכני ביטוח - אירופה [4244]
	מצו: פיצויים [840]
	מצו: פיצויי פיטורין [839]
	מצו: חביעות ביטוח [3179]
	מר: כלכלה* [459]
	ביטוח - ארצות הברית [3727]
	מר: ארצות הברית - ביטוח
	מר: ביטוח* [137]

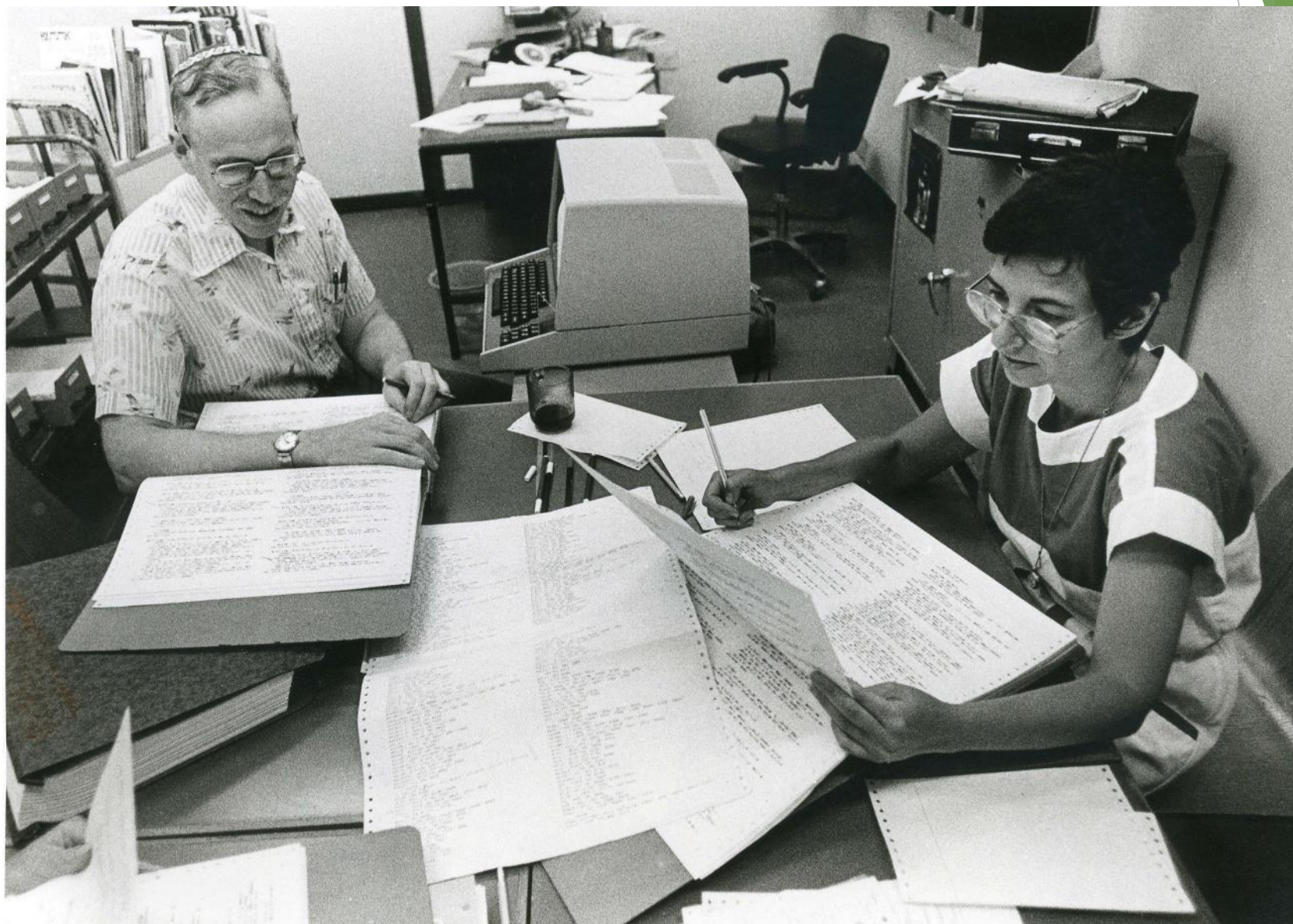
המפתח המודפס: 1977-1991

הפקת המפתח המודפס

- ▶ הוצאה לאור באמצעות מרכז ההדרכה לספריות ציבוריות (היום מרכז הספר והספריות)
- ▶ מפתח מילוני (מחברים ונושאים) + מדור ביקורות ספרים.
- ▶ תוכנת ההפקה הוסיפה הפניות "ראה גם" רלוונטיות על פי התזאורוס
- ▶ הגהה ידנית מלאה

הגהה של המפתח

דוגמא מתוך המפתח המודפס
מדפסת "דיאבלו" (30 דפים לשעה!)

אבו-בכר ח'ולה {המשך}
קטעים מתוך עבודת מוסמר: הסוציאליזציה
הפוליטית של הילד הפלסטינאי באמצעות
ספרות הילדים הפלסטינאית (בהדרכת פרופסור
אדיר כהן, החוג לחינוך, אוניברסיטה חיפה,
1990) / חאלה אבו-בקר. חץ, 4: 13-57,
1990

אבו-בכר, רפיק
החולם המלא: מבט אל הערבית / רפיק אבו-בכר.
חלקת לשון, 3-4(5-6): 9-14, תשנ"א*

אבו-בקר, ח'אולה
ראה: אבו-בכר ח'ולה

אבו גוש ישוב עירוני
המוסדות הנוצריים באבו-גוש בעת החדשה /
חיים גורן. קתדרה, 62: 80-106, 1992
רכישות הקרקע ושימשה באזור אבו-גוש
(1873-1948). קתדרה, 62: 107-122, 1992
ראה גם: הרי יהודה; הרי ירושלים

אבו-חנא, חנא
וריאציות על ציוצי להק קורבנות - אמרה מגדת
העתידות - חיים - חלום, שנדדה שנתו -
אופק - ירושלים - למות אתך ישירים,
תורגמו מערבית / חנא אבו תנא, רוז'ה
תבור, מתרגם. עתון 77, 134: 17, 1991

אבו-חצירא, ישראל עליו
מכתב למערכת - דברים לזכר ר' ישראל
אבו-חצירא / אילן אליהו אביטל. אור
המערב, ח': 111-114, תשנ"א

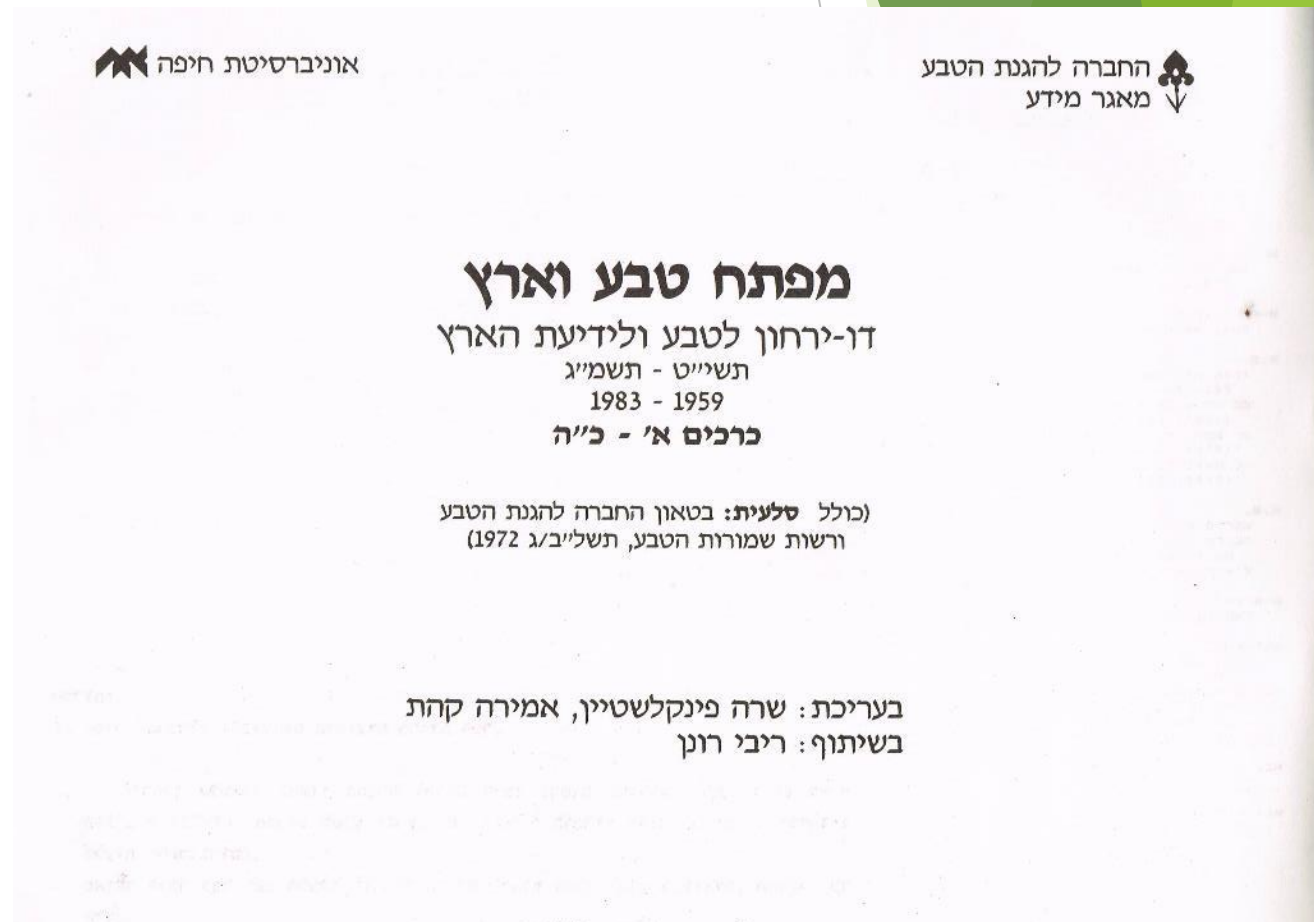
אבו-כביר (תל-אביב)
ומה היה לנו במלחמה? (מן השדה) / בעריכת
עידית הרצוג. טבע וארץ, כ"ג(4): 43,
1991
מנורת שבעת קנים התגלתה באבו כביר
(היסטוריה באדמה). ארץ היעל, ה'(1):
26, 1991
ראה גם: תל-אביב ישוב עירוני - שכונות

אבו נואס, אל-חסן אבן האני
הייתי שואף מעדנות שיר ללא כותרת, תורגם
מערבית, כולל ביוגרפיה קצרה על המחבר
(חצי פינה) / אבו נואס, פרץ דרור בנאי,
מתרגם. עתון 77, 135-136: 14, 1991

אבו נואס, אל-חסן אבן האני עליו
תגובה למאמרו של יהודה רצהבי ב"מאזניים"
ס"ה(2) <כולל תשובתו של יהודה רצהבי
ב"מאזניים" ס"ה(6): 39, 1991 / ראובן
שניר. מאזניים, ס"ה(4): 33; ס"ה(6): 39,
1991

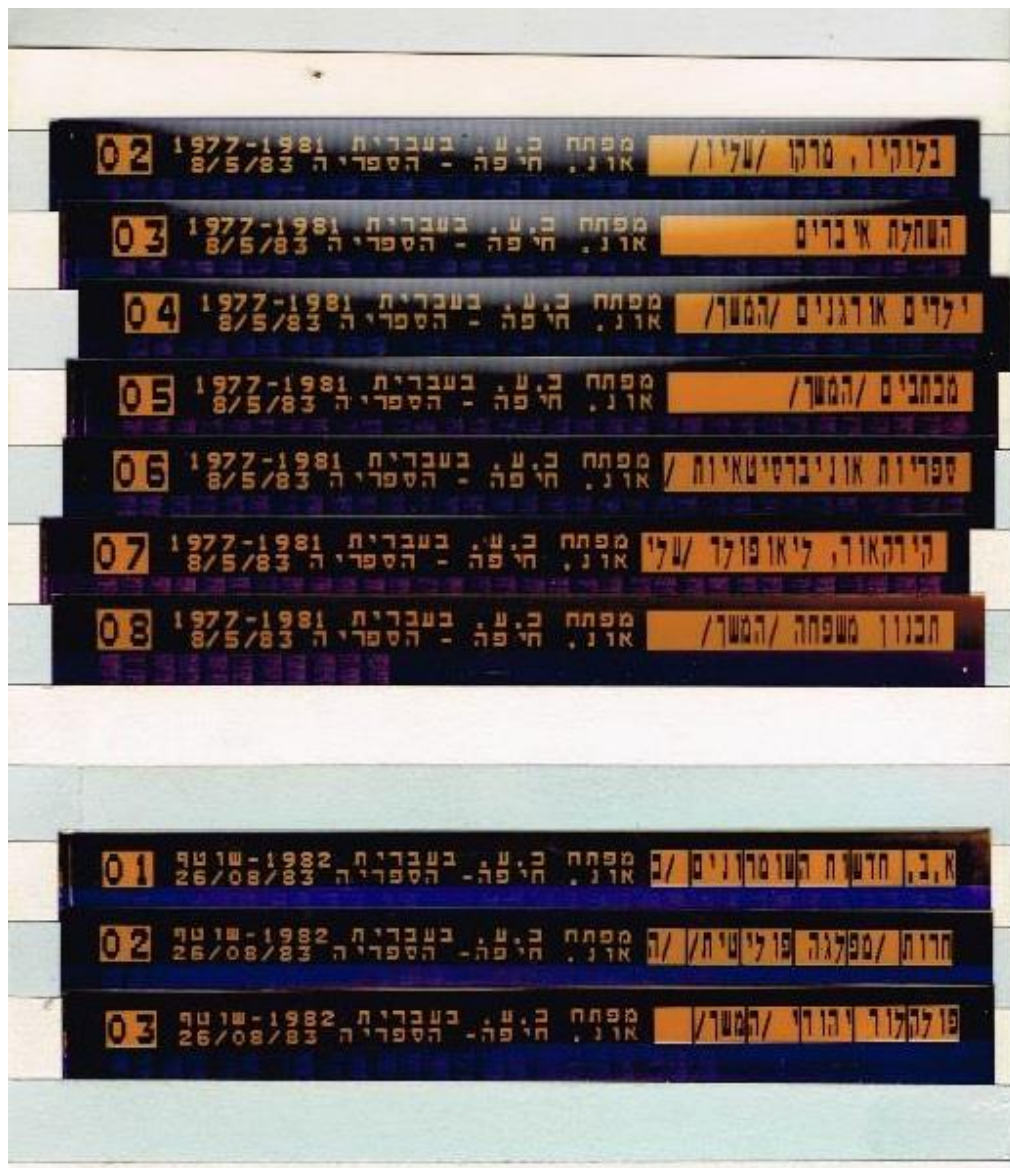
אבו עוקסה ...
ראה: אבו עקסה ...

הופקו גם מפתחות לכתבי-עת ספציפיים מתוך המפתח

מהדורות קומולטיביות לא-מקוונות - דפי זיעור

- מפתח כ"ע בלבד - לפי נושאים
- דוגמא מוצגת: מהדורה ראשונה, 1985 - קומולציה 5 שנים + שוטף
- בהמשך: קומולציה 15 שנים, 5 שנים + שנה שוטפת (עדכון כל חדשיים)
- הפקת מהדורת דפי הזיעור הופסקה ב- 1996

מהדורות קומולטיביות לא-מקוונות - תקליטור

- 3-4 מאגרים
- תוכנה ושיווק - חב' סי.די.אי. סיסטמס
- עדכון חצי-שנתי
- משולב גם ב"תקליטור חינוכי" - 1992-2001

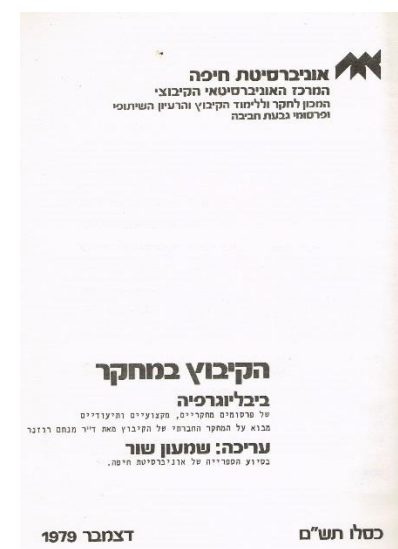
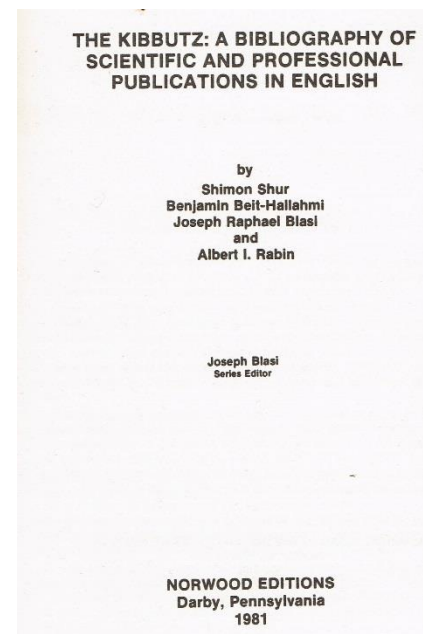
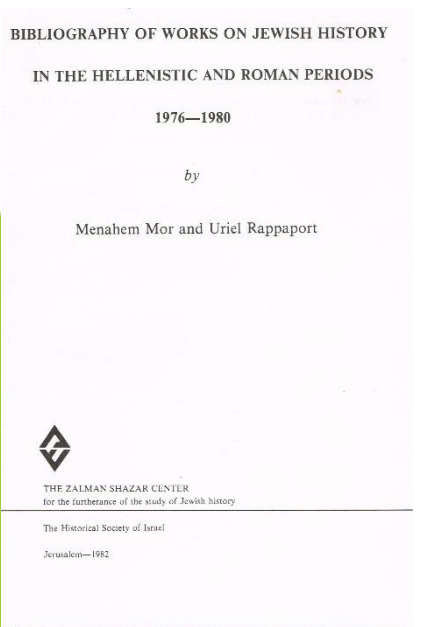
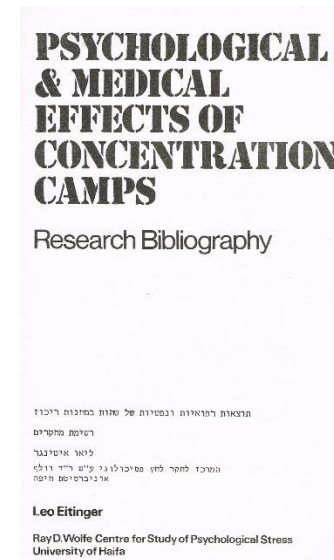
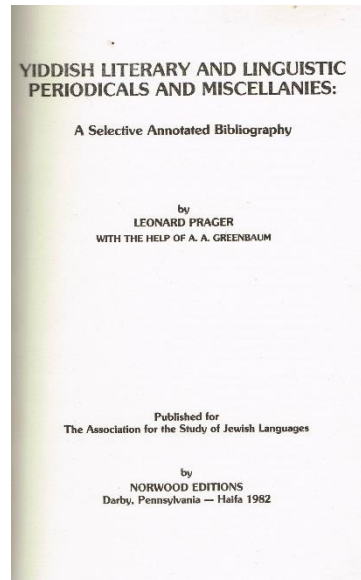
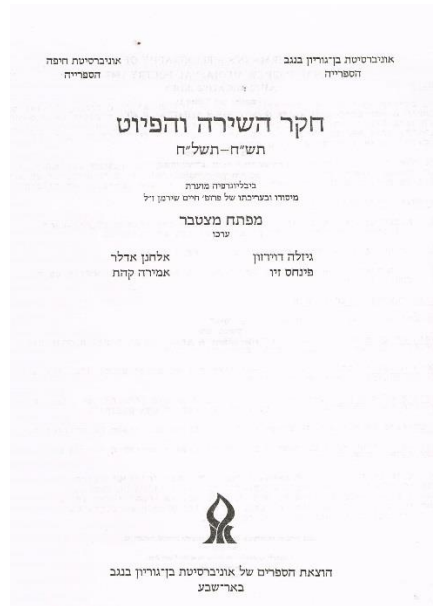
פרוייקטים נלווים

- ▶ מאגר מידע ארץ-ישראל
- ▶ מפתח עיתונות יומית - מכללת תל חי
- ▶ מפתח מוספי עיתונים - אוניברסיטת בר-אילן

תוכנת ניהול: "הוביטס" Haifa Online Bibliographic Text System

- ▶ תוכנה לניהול המאגר, התזאורוס, הפקת הגרסאות השונות של המפתח וחיפושים
- ▶ התוכנה שימשה בסיס גם למפעלים ביבליוגרפיים אחרים שנעשו בחיפה
- ▶ בשימוש עד 2004

ביבליוגרפיות שהופקו באמצעות "הוביטס"

חיפוש מקוון ("הוביטס")

- ▶ בתוך הספרייה (חיבור ישיר למחשב)
- ▶ חיפוש מורחב באמצעות התזאורוס
- ▶ $\text{חינוך}^* = \text{חינוך} + \text{כל הנושאים מתחת נושא זה}$
- ▶ $\text{רמת הגולן}^* = \text{כל האתרים ברמת הגולן}$
- ▶ (עד גבול טכני מסויים)
- ▶ יכולת שלא קיימת ב"אלף" / "פרימו"

שירות חיפוש מקוון מחוץ לאוניברסיטת חיפה

- ▶ מכירת השירות לספריות אחרות
- ▶ בהתחלה, רק ספריות בארץ (ספריות בחו"ל בחינם)
- ▶ מו"מ: חבר מלמ"ד - מול מלמ"ד
- ▶ ניהול הגישה באמצעות עותק "ראי" ב"מחשב הרשת" של מלמ"ד (עד שנת 2008)
- ▶ בעיית חסימת גישה בתוכנת OPAC

מעבר לתוכנת "אלף"

- עד 2004 ▶
- ניהול המאגר עצמו והתזאורוס נשארו בתוכנת "הוביטס" ▶
- הסבה שוטפת של המידע לתוכנת "אלף" לחיפוש ▶
- שתי התוכנות על אותן תשתיות ▶
- אחרי 2004 (מעבר הספרייה ל"אלף 500") ▶
- תשתיות חדשות - יוניקס/אורקל ▶
- הסבת המאגר עצמו והתזאורוס ל"אלף" ▶
- אבדן פונקציונליות (תזאורוס, "linked data") ▶
- מחשב נפרד ל"מפתח" ▶

ובהמשך

- ▶ העברת המנשק הציבורי ל"פרימו"
- ▶ ה"מפתח" עצמו עדיין מנוהל ב"אלף" למרות שהספרייה עברה ל"עלמא"
- ▶ מה הלאה??? - נשמע היום.

תודה

- ▶ תודה על ההקשבה
- ▶ וגם תודה להנהלות שבחרו להשקיע בפרוייקט, לפתח ולקדם אותו
- ▶ תודה לכל השמתתפים שעבדו על הפרוייקט יחד אתי בשנות ה"ילדות" ו"ההתבגרות" שלו
- ▶ ולא לה שהמשיכו אותו אחרינו וימשיכו לקדם אותו - תודה ובהצלחה!